

آشنایی با بیماری های جراحی مغز و اعصاب کودکان

راهنمایی ساده و کاربردی برای والدین

والدین عزیز سلام و خوشامد می‌گوییم به شما

این کتابچه با هدف آشنایی بهتر شما با بیماری‌های جراحی مغز و اعصاب کودکان و روش‌های درمان آن‌ها تهیه شده است. دوران کودکی یکی از حساس‌ترین مراحل زندگی است و آگاهی والدین نقش بزرگی در سلامت جسمی و ذهنی فرزند دارد.

ما تلاش کرده‌ایم در این کتابچه، اطلاعات پزشکی را به زبانی ساده و قابل فهم ارائه کنیم تا در کنار

متخصصان بتوانید بهترین تصمیم‌ها را برای سلامتی کودک خود بگیرید. امید است که مطالعه این مطالب، به شما آرامش خاطر و اطمینان بیشتری در مسیر درمان فرزندتان بدهد.

معرفی

دکتر احسان مرادی جراح مغز و اعصاب کودکان

دکتر مرادی همواره تلاش دارند تا با بهره‌گیری از دانش روز دنیا و روش‌های نوین درمانی، خدماتی ایمن و مؤثر برای کودکان ارائه کنند. ایشان علاوه بر فعالیت بالینی، در حوزه آموزش و پژوهش نیز فعال هستند و مقالات علمی متعددی در زمینه جراحی مغز و اعصاب کودکان منتشر کرده‌اند.

- فارغ‌التحصیل دبیرستان استعدادهای درخشان و کسب رتبه برتر کنکور
- فارغ‌التحصیل پزشکی عمومی از دانشگاه علوم پزشکی مشهد
- تخصص جراحی مغز و اعصاب از دانشگاه علوم پزشکی شیراز
- فوق تخصص جراحی مغز و اعصاب کودکان از دانشگاه علوم پزشکی تهران
- دانشیار دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و فعال در زمینه پژوهش‌های مرتبط با بیماری‌های جراحی مغز و اعصاب کودکان
- دارای تجربه متعدد در جراحی‌های تخصصی مغز و اعصاب کودکان از جمله کраниوسینوستوز، هیدروسفالی، تومورهای مغزی و بیماری‌های مادرزادی ستون فقرات
- سابقه حضور در کنگره‌های ملی و بین‌المللی جراحی مغز و اعصاب

مغز و اعصاب کودکان به زبان ساده

مغز یکی از پیچیده‌ترین اندام‌های بدن است که همه فعالیت‌های روزمره ما را کنترل می‌کند؛ از حرکت و حرف زدن گرفته تا فکر کردن، یادگیری و حتی احساسات. در کودکان، مغز در حال رشد و شکل‌گیری است و همین موضوع اهمیت توجه به سلامت آن را دوچندان می‌کند.

بسیاری از بیماری‌های جراحی مغز و اعصاب در کودکان با علائمی همراه هستند که اگر به موقع تشخیص داده شوند، به‌خوبی قابل درمان هستند. تفاوت اصلی بیماری‌های کودکان با بزرگسالان این است که مغز کودک هنوز در حال تکامل است و بنابراین هرگونه آسیب یا مشکل می‌تواند در آینده او تأثیرگذار باشد.

والدین باید بدانند که توجه به نشانه‌های هشدار، مراجعه منظم به پزشک و انجام غربالگری‌های لازم، بهترین راه برای اطمینان از سلامت فرزندشان است.

بیماری‌های شایع جراحی مغز و اعصاب کودکان

درمان

مهم‌ترین درمان کرانیوسینوستوز، جراحی است. این جراحی معمولاً در سنین پایین انجام می‌شود تا مغز فضای کافی برای رشد داشته باشد و شکل جمجمه اصلاح شود. نوع جراحی بسته به شدت و نوع درگیری درزها می‌تواند متفاوت باشد. معمولاً در زیر ۶ ماه می‌توان از تکنیک‌های جراحی نوین کم‌تهاجمی استفاده کرد. خبر خوب این است که بیشتر کودکان پس از جراحی، زندگی طبیعی و سالمی خواهند داشت و هوش آن‌ها تحت تأثیر این بیماری قرار نمی‌گیرد. تشخیص به‌موقع و مراجعه سریع به پزشک، کلید موفقیت در درمان است.

کرانیوسینوستوز چیست؟

کرانیوسینوستوز به بسته شدن زودرس یک یا چند عدد از درزهای جمجمه کودک گفته می‌شود. در حالت طبیعی، این درزها تا چند سال باز می‌مانند تا مغز فرصت کافی برای رشد داشته باشد. اگر این درزها زود بسته شوند، شکل جمجمه غیرطبیعی می‌شود و گاهی فشار بر مغز افزایش پیدا می‌کند.

علائم

- تغییر شکل سر (کشیده، باریک یا نامتقارن)
- برجستگی یا فرورفتگی در قسمت‌های مختلف جمجمه
- در برخی موارد تأخیر در رشد یا مشکلات بینایی

بیماری‌های شایع جراحی مغز و اعصاب کودکان

درمان

رایج‌ترین روش درمان، کارگذاری شانت مغزی است. شانت لوله‌ای ظریف است که مایع اضافی را از مغز از طریق زیر جلد به بخش دیگری از بدن (مثلاً شکم) منتقل می‌کند. مراقبت‌های پس از شانت شامل پیگیری منظم نزد پزشک و توجه به علائم عفونت یا انسداد است.

در مواردی با توجه به نوع هیدروسفالی و نظر جراح متخصص می‌توان از تکنیک اندوسکوپی مغز برای کنترل این بیماری استفاده کرد.

هیدروسفالی و شانت مغزی

هیدروسفالی به معنای تجمع غیرطبیعی مایع مغزی نخاعی در بطن‌های مغز است. این حالت می‌تواند باعث بزرگ شدن سر و فشار بر مغز شود.

علائم

- بزرگ شدن غیرطبیعی اندازه سر
- برجستگی فونتanel (ملاج)
- استفراغ‌های مکرر
- بی‌قراری یا خواب‌آلودگی بیش از حد
- دوبینی
- عدم توانایی در بالا آوردن چشم‌ها

بیماری‌های شایع جراحی مغز و اعصاب کودکان

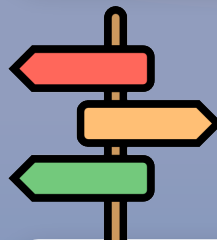

درمان

بسته به نوع و محل تومور می‌تواند شامل جراحی، شیمی‌درمانی یا رادیوتراپی باشد. هدف اصلی، برداشتن یا کوچک کردن تومور و حفظ حداکثری عملکرد مغز است. خوشبختانه بسیاری از تومورهای کودکان در صورت درمان به‌موقع، قابل کنترل هستند.

تومورهای مغزی کودکان

تومورهای مغزی در کودکان نسبت به بزرگسالان تفاوت‌هایی دارند و ممکن است با علائمی مثل سردردهای مداوم، استفراغ صبحگاهی، اختلال تعادل، دوبینی یا تغییر رفتار خود را نشان دهند.

علائم

- تشنج‌های جدید
- تاری دید
- مشکلات راه رفتن
- افت تحصیلی ناگهانی

بیماری‌های شایع جراحی مغز و اعصاب کودکان

درمان

بیشتر کودکان با داروهای ضدتشنج به خوبی کنترل می‌شوند. در برخی موارد خاص، جراحی یا روش‌های نوین مانند تحریک عصب واگ (VNS) می‌تواند کمک‌کننده باشد. والدین باید بدانند که کودکان مبتلا به صرع هم می‌توانند با درمان مناسب زندگی طبیعی داشته باشند.

صرع و تشنج

صرع یکی از شایع‌ترین اختلالات عصبی کودکان است. این بیماری ناشی از فعالیت غیرطبیعی الکتریکی در مغز بوده و به شکل تشنج‌های مکرر ظاهر می‌شود.

علائم

- خیره شدن ناگهانی
- حرکات غیرارادی دست یا پا
- از دست دادن هوشیاری برای چند ثانیه یا بیشتر

بیماری‌های شایع جراحی مغز و اعصاب کودکان

مشکلات نخاعی

(اسپاینا بیفیدا و غیره)

اسپاینا بیفیدا یکی از نقایص مادرزادی لوله عصبی است که در آن ستون فقرات به طور کامل بسته نمی‌شود و بخشی از نخاع درگیر می‌شود. شدت بیماری از یک نقص خفیف تا موارد شدید متفاوت است.

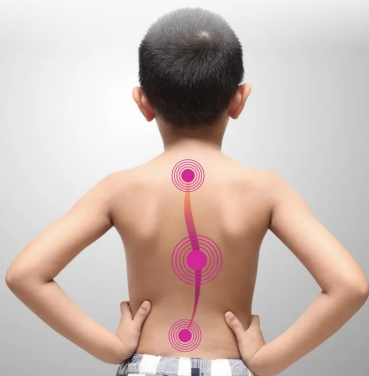
درمان

در موارد شدید نیاز به جراحی برای بستن نقص و آزاد سازی نخاع وجود دارد. علاوه بر آن، کاردرمانی و فیزیوتراپی می‌توانند به بهبود کیفیت زندگی کودک کمک کنند. نکته اساسی در این بیماران، لزوم داشتن پایش ادراری و ارتوپدی دقیق و مداوم است.

علائم

بسته به شدت شامل :

- برجستگی در پشت
- ضعف یا فلج اندامها
- مشکلات ادراری

غربالگری و تشخیص زودهنگام

یکی از مهم‌ترین عوامل موفقیت در درمان بیماری‌های مغز و اعصاب کودکان، تشخیص زودهنگام است. بسیاری از اختلالات در صورتی که در سنین پایین شناسایی شوند، با درمان‌های ساده‌تر و با نتایج بسیار بهتر قابل کنترل خواهند بود.

غربالگری عصبی شامل بررسی رشد حرکتی، زبانی، شناختی و اجتماعی کودک است. پزشک متخصص با معاینه بالینی و در صورت لزوم آزمایش‌ها یا تصویربرداری‌های تکمیلی، وضعیت مغزی و عصبی کودک را بررسی می‌کند.

با مراجعه به موقع به پزشک و انجام غربالگری، بسیاری از بیماری‌ها پیش از ایجاد عوارض جدی شناسایی و درمان می‌شوند.

- علائم هشدار برای والدین:
- تأخیر در نشستن، راه رفتن یا حرف زدن
 - تغییر شکل سر یا رشد غیرطبیعی اندازه جمجمه
 - تشنج یا حرکات غیرعادی
 - بی‌قراری بیش از حد یا خواب‌آلودگی غیرمعمول
 - مشکلات بینایی یا شنوایی

روش‌های درمانی و جراحی‌ها

درمان بیماری‌های جراحی مغز و اعصاب کودکان بسته به نوع بیماری متفاوت است. برخی از مشکلات تنها با دارو یا پیگیری برطرف می‌شوند، اما در موارد جدی‌تر، جراحی بهترین و مؤثرترین گزینه است.

امروزه با پیشرفت روش‌های جراحی و استفاده از ابزارهای مدرن، این عمل‌ها با ایمنی بالاتر و دقت بیشتری انجام می‌شوند. هدف اصلی جراحی‌ها در کودکان، نه تنها درمان بیماری، بلکه فراهم کردن شرایط مناسب برای رشد طبیعی مغز و بهبود کیفیت زندگی کودک است.

جراحی‌های شایع در کودکان

- جراحی کرانیوسینوستوز برای اصلاح شکل جمجمه
- کارگذاری شانت مغزی در هیدروسفالی
- برداشتن تومورهای مغزی
- جراحی‌های اصلاحی ستون فقرات در نقایص مادرزادی
- اندوسکوپی مغز برای درمان هیدروسفالی

روش‌های درمانی رایج

- دارودرمانی:
برای کنترل تشنج‌ها یا کاهش فشار داخل مغز
- فیزیوتراپی و کاردرمانی:
برای بهبود توانایی‌های حرکتی و شناختی
- گفتاردرمانی:
در مشکلات گفتاری و زبانی

ترومای کودکان (آسیب‌های مغزی و جمجمه‌ای)

ترومای سر و مغز در کودکان به آسیب‌هایی گفته می‌شود که بر اثر ضربه، سقوط، تصادف یا برخورد شدید به سر ایجاد می‌شوند. از آنجا که جمجمه کودکان ظریف‌تر و مغز آن‌ها در حال رشد است، این آسیب‌ها می‌توانند خطرناک‌تر از بزرگسالان باشند.

علائم هشدار در ترومای سر کودکان

- از دست دادن هوشیاری حتی برای چند ثانیه
- استفراغ مکرر پس از ضربه
- خواب‌آلودگی غیرطبیعی یا بی‌قراری شدید
- تشنج یا حرکات غیرعادی
- خروج مایع شفاف یا خونی از گوش یا بینی
- سردرد شدید یا تغییر شکل در جمجمه

ترومای کودکان (آسیب‌های مغزی و جمجمه‌ای)

اهمیت مراجعه فوری به پزشک

هر ضربه به سر در کودک باید جدی گرفته شود. حتی اگر کودک پس از حادثه ظاهراً حال طبیعی داشته باشد، ممکن است خونریزی یا آسیب داخلی مغز وجود داشته باشد که تنها با تصویربرداری قابل تشخیص است. مراجعه فوری به اورژانس می‌تواند از عوارض جدی جلوگیری کند.

والدین باید بدانند که پیشگیری از ترومای سر (استفاده از صندلی ایمنی در خودرو، کلاه ایمنی هنگام دوچرخه‌سواری و نظارت بر بازی‌ها) بهترین راه محافظت از کودکان است.

درمان و مراقبت

بسته به شدت آسیب، درمان می‌تواند از استراحت و مراقبت در منزل تا بستری و جراحی اورژانسی متفاوت باشد. پس از ترومای مغزی، پیگیری‌های پزشکی و گاهی توانبخشی برای بازگشت کودک به فعالیت‌های روزمره ضروری است.

مراقبت‌های عمومی در خانه

- توجه به پانسمان و زخم جراحی؛ در صورت ترشح یا قرمزی باید سریع به پزشک مراجعه شود.
- مصرف داروهای تجویز شده طبق دستور پزشک به‌ویژه آنتی‌بیوتیک‌ها و مسکن‌ها.
- پانسمان محل جراحی معمولاً روزانه با سرم شستشو انجام شود.
- معمولاً پس از برگشتن به خانه، حمام آزاد می‌باشد البته بسیار کوتاه و پس از آن نیز بایستی محل جراحی خشک و مجدد پانسمان شود.
- معمولاً دو تا سه روز پس از جراحی سر، در ناحیه صورت و چشم‌ها ورم ایجاد می‌شود که طبیعی است و جای نگرانی ندارد.

بعد از جراحی مغز و اعصاب در کودکان، نقش والدین در خانه بسیار پررنگ است. مراقبت صحیح می‌تواند روند بهبودی را سریع‌تر کند و احتمال بروز مشکلات را کاهش دهد.

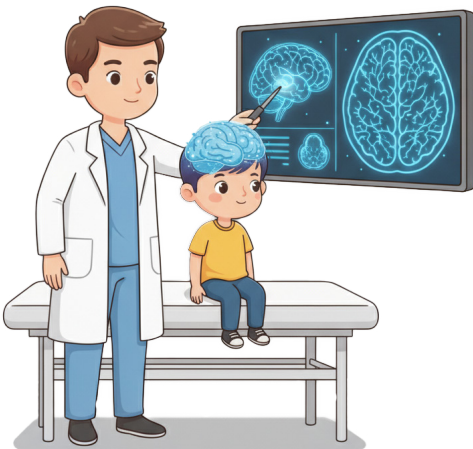

- در جراحی ستون فقرات عموماً بهتر است کودک به شکم بخوابد و محل جراحی در بالاترین سطح باشد.
- جلوگیری از ضربه به سر کودک در ماه‌های ابتدایی پس از جراحی.
- مراقبت از تغذیه مناسب؛ کودک باید مواد غذایی سالم و مقوی مصرف کند تا بدنش توان ترمیم پیدا کند.
- خواب و استراحت کافی برای بازسازی انرژی بدن.

زمان مراجعه مجدد به پزشک

- در صورت بروز تب، بی‌قراری شدید، استفراغ‌های مکرر یا تشنج و یا خروج مایع از محل زخم.
- اگر کودک دچار خواب‌آلودگی غیرمعمول یا کاهش هوشیاری شود.
- طبق برنامه‌ای که پزشک تعیین می‌کند برای معاینه و بررسی رشد.

والدین باید بدانند که بیشتر کودکان پس از جراحی با مراقبت مناسب می‌توانند به زندگی عادی بازگردند.

❖ آیا کودک من بعد از جراحی می‌تواند ورزش کند؟

بله. معمولاً پس از طی دوره نقاهت و با اجازه پزشک، کودک می‌تواند فعالیت‌های عادی و حتی ورزش‌های سبک را انجام دهد. تنها ورزش‌هایی که احتمال ضربه به سر دارند باید با احتیاط بیشتری انجام شوند.

❖ آیا بیماری‌های مغز و اعصاب روی هوش کودک اثر می‌گذارند؟

بیشتر کودکان پس از درمان مناسب، هوش و توانایی‌های طبیعی خود را حفظ می‌کنند. به‌ویژه در بیماری‌هایی مثل کرانیوسینوستوز، شکل غیرطبیعی جمجمه بر ظاهر اثر می‌گذارد اما در بیشتر موارد تأثیری بر هوش ندارد.

❖ آیا امکان بازگشت بیماری وجود دارد؟

در برخی موارد مثل هیدروسفالی، نیاز به پیگیری مادام‌العمر وجود دارد. شانت مغزی ممکن است در طول زندگی نیاز به تعویض یا تنظیم داشته باشد. اما در بسیاری از بیماری‌ها، جراحی موفقیت‌آمیز درمان قطعی به شمار می‌آید.

❖ آینده تحصیلی و شغلی کودک چگونه خواهد بود؟

در صورت درمان به‌موقع و مراقبت مناسب، اغلب کودکان می‌توانند آینده‌ای کاملاً طبیعی و موفق داشته باشند. حمایت والدین و پیگیری منظم نقش بزرگی در این مسیر دارد.

رشد و تکامل مغز کودک تنها به درمان‌های پزشکی وابسته نیست؛ تغذیه و سبک زندگی سالم نقش مهمی در سلامت مغز دارند.

سبک زندگی سالم

• خواب کافی: کودکان نیاز به خواب منظم و کافی دارند تا مغز فرصت بازیابی و یادگیری پیدا کند.

• بازی و فعالیت بدنی: فعالیت‌های بدنی و بازی‌های گروهی به تقویت هوش اجتماعی و هماهنگی مغزی کمک می‌کند. معمولاً در کودکان توصیه به نیم ساعت ورزش هوازی پس از جراحی به شکل روزانه می‌شود.

• کاهش استفاده از وسایل الکترونیکی: استفاده طولانی‌مدت می‌تواند بر تمرکز و خواب کودک تأثیر منفی بگذارد.

تغذیه مناسب برای رشد مغز

• اسیدهای چرب امگا-۳ (در ماهی سالمون، گردو، تخم‌کتان) برای تقویت حافظه و تمرکز.

• پروتئین‌ها (گوشت، تخم‌مرغ، حبوبات، لبنیات) برای ساخت سلول‌های مغزی.

• آهن و روی (گوشت قرمز، عدس، مغزها) برای جلوگیری از کاهش تمرکز و خستگی ذهنی.

• میوه‌ها و سبزیجات رنگی سرشار از ویتامین و آنتی‌اکسیدان برای محافظت از سلول‌های مغز.

والدین با رعایت این توصیه‌ها می‌توانند محیطی ایده‌آل برای رشد ذهنی و جسمی کودک فراهم کنند.

دانشتنی‌های جالب درباره مغز کودک

حدود ۶۰ درصد
مغز از چربی تشکیل شده
است؛ به همین دلیل دریافت
اسیدهای چرب سالم بسیار
مهم است.

مغز کودک در
سه سال اول زندگی
بیش از یک میلیون اتصال
عصبی در هر ثانیه ایجاد
می‌کند!

توانایی یادگیری
زبان در کودکان خردسال
بسیار بالاست و مغز آن‌ها
مثل یک «اسفنج» اطلاعات
جدید را جذب می‌کند

مغز کودکان انرژی
زیادی مصرف می‌کند؛ در
واقع حدود ۲۰ درصد انرژی
کل بدن صرف فعالیت‌های
مغزی می‌شود.

بازی کردن نه تنها
سرگرمی است، بلکه
یکی از مهم‌ترین ابزارهای
رشد مغز و خلاقیت
محسوب می‌شود.

امیدواریم توانسته باشیم اطلاعاتی ساده و کاربردی
در زمینه بیماری‌های مغز و اعصاب کودکان در اختیار
شما قرار دهیم. به یاد داشته باشید که تشخیص و
درمان به موقع، کلید اصلی سلامت و آینده روشن کودکان
است.

برای دریافت نوبت و مشاوره می‌توانید از روش‌های زیر استفاده کنید:

📍 آدرس مطب: تهران، خیابان شریعتی، روبروی مترو

شریعتی، کوچه شواری، ساختمان پزشکان سینا

۰۹۰۰۱۰۴۷۲۲۱

📞 تلفن تماس:

www.drehsanmoradi.com

🌐 وبسایت:

[drehsanmoradi](https://www.instagram.com/drehsanmoradi)

📷 اینستاگرام

https://www.aparat.com/dr_ehsanmoradi

📺 آپارات

سخن پایانی

سلامت مغز و اعصاب کودکان، آینده
زندگی آن‌ها را می‌سازد.
آگاهی والدین، همراهی با
پزشک و پیگیری درمان، سه
اصل مهم برای موفقیت در این
مسیر است.

ما در کنار شما هستیم تا بهترین
خدمات تشخیصی و درمانی را با
بهره‌گیری از روش‌های علمی و نوین در
اختیار فرزندان‌تان قرار دهیم.

دکتر
احسان مرادی
جراح مغز و اعصاب کودکان

با تشکر از GPT5 ❤️